

УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОВІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Проведено дослідження розвитку та наведені пропозиції з вдосконалення управління прибутковістю підприємства.

Ключові слова: прибуток, собівартість.

Проведено исследование развития и приведены предложения по совершенствованию управления прибыльностью предприятия.

Ключевые слова: прибыль, себестоимость.

The research and development proposals are to improve the profitability of the management mechanism.

Keywords: income, cost.

Постановка проблеми. Основним фінансовим джерелом розвитку підприємства в умовах ринку, джерелом науково-технічного удосконалення його матеріальної бази і продукції та всіх форм інвестування є прибуток. Враховуючи значення прибутку, вся діяльність підприємства спрямована на те, щоб забезпечити зростання його величини або стабілізації на певному рівні. Тому основний принцип діяльності підприємства складається в прагненні до максимізації прибутку. З цієї причини прибуток виступає основним показником ефективності виробництва. Прибуток, найвідоміша з давніх-давен категорія, отримав новий зміст в умовах сучасного економічного розвитку країни, формування реальної самостійності суб'єктів господарювання. Прибуток є рушійною силою ринкової економіки, яка забезпечує інтереси держави, власників та персоналу підприємств.

В умовах ринкового господарювання формування, розподіл і використання прибутку вважається внутрішньою справою підприємства. Ефективна система оподаткування прибутку, яка передбачає додаткові пільги з податку на прибуток, має вирішальний вплив на стимулювання підприємства, має важливе значення для забезпечення позитивних фінансових результатів діяльності, підвищення економічної активності, вирішення соціально-економічних проблем.

Грамотне, ефективне управління формуванням прибутку, його розподілом та використанням передбачає побудову на підприємстві відповідних організаційно-методичних систем забезпечення цього управління, знання основних механізмів формування прибутку, принципи його розподілу. Необхідно при цьому мати на увазі, що кожен цикл розподілу прибутку звітного періоду це одночасно і процес забезпечення ефективних умов його формування в майбутньому періоді, реалізації цілей стратегічного розвитку підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням сутності, природи виникнення прибутку та параметрів його оцінки присвячені роботи зарубіжних і вітчизняних вчених-економістів: О. Бланка, А. Дайле, Б. Коласса, Е. Негашева, Д. Хана, Л. Чорної, А. Шеремета; розробки стратегії управління підприємством: І. Ансоффа, М. Войнаренка, І. Ігнатєвої, Ф. Котлера, М.

Мартиненка, В. Нижника, М. Портера; оцінки ефективності господарської діяльності за показниками прибутковості: А. Бірмана, К. Друрі, П. Самуельсона, В. Хойера, П. Хейне. Проблеми фінансового аналізу, прогнозування і планування фінансових результатів розглядаються в роботах багатьох українських вчених, насамперед: К. Змайлової, Л. Костирко, В. Мец, Є. Мниха, О. Орлова, Є. Рясних, О. Терещенка та ін. Наукові праці вчених обґрунтовують фундаментальні аспекти системи управління прибутковістю і дозволяють створювати на цих засадах її сучасні методи та інструменти.

Невирішена раніше частина загальної проблеми Разом з тим, можна стверджувати, що в їх роботах не знайшли достатнього відображення галузеві аспекти механізму управління прибутковістю підприємства. Існує потреба в дослідженні оновлення основних засобів

Постановка завдання: Метою статті є узагальнення підходів дослідження процесів управління формуванням фінансових результатів діяльності підприємства, а саме – прибутку в залежності від різних видів діяльності підприємства, проведення аналізу складу та динаміки прибутку на досліджуваному підприємстві з метою пошуку резервів його раціонального використання та збільшення.

Викладення основного матеріалу. Прибуток – це виражений в грошовій формі чистий дохід підприємця на вкладений капітал, що характеризує його винагороду за ризик здійснення підприємницької діяльності, що визначається як різниця між сукупним доходом і сукупними витратами в процесі здійснення цієї діяльності.

Прибуток виконує три найважливіші функції:

- оцінки підсумків діяльності підприємства;
- розподілу (розподілу доходу між підприємством і державою, підприємством і його робітниками, між сферою виробництва і невиробничою сферою);
- джерела утворення фондів економічного стимулювання і соціальних фондів.

Роль прибутку в умовах ринкової економіки.

1. Прибуток підприємства – головна ціль підприємницької діяльності. Отримання високого рівня прибутку є цілком очевидним мотивом підприємницької діяльності не тільки для власників підприємства, але також і для решти його персоналу.

2. Прибуток підприємства утворює базу економічного розвитку держави, тому що механізм перерозподілу прибутку підприємства через податкову систему дозволяє збільшувати прибуткову частину державних бюджетів всіх рівнів, що дає можливість державі успішно виконувати покладені на неї функції і здійснювати намічені соціально-економічні програми розвитку суспільства.

3. Прибуток підприємства – критерій ефективності конкретної виробничої діяльності. Індивідуальний рівень прибутку підприємства порівняно з галузевим характеризує ступінь уміння (підготовленості, досвіду,

ініціативності) менеджерів успішно здійснювати господарську діяльність в умовах ринкової економіки.

4. Прибуток – основне внутрішнє джерело формування фінансових ресурсів підприємства, які забезпечують його розвиток. У системі цих джерел прибутку належить головна роль. Чим вище рівень утворення прибутку підприємства, тим менше його потреба в залученні фінансових коштів із зовнішніх джерел, які в сучасних умовах дуже обмежені.

5. Прибуток – головне джерело збільшення ринкової вартості підприємства. Здатність збільшення вартості капіталу забезпечується шляхом капіталізації частини одержаного підприємством прибутку. Тому, чим вищі сума і рівень капіталізації одержаного підприємством прибутку, тим більшою мірою зростає вартість його чистих активів, а відповідно і ринкова вартість підприємства в цілому.

6. Прибуток підприємства – основне джерело задоволення соціальних потреб суспільства. Соціальна роль прибутку проявляється насамперед у тому, що кошти, перераховані до бюджетів різних рівнів в процесі оподаткування, слугують джерелом реалізації різноманітних загальнодержавних і місцевих соціальних програм, що забезпечують «виживання» окремих соціально не захищених членів суспільства. Крім того, ця роль виявляється в задоволенні за рахунок одержаного прибутку підприємства частини соціальних потреб його персоналу.

7. Прибуток – основний механізм захисту підприємства від загрози банкрутства. Така загроза може виникнути і в умовах прибуткової господарської діяльності підприємства, але за інших рівних умов підприємство набагато успішніше виходить з кризового стану при високому потенціалі утворення прибутку. За рахунок капіталізації одержаного прибутку може бути швидко збільшена частка високоліквідних активів, підвищена частка власного капіталу при відповідному зниженні об'єму використовуваних позикових засобів, сформовані відповідні резервні фінансові фонди.

Прибутки (доходи) поділяються за видами діяльності, функціями, та елементами витрат: валовий прибуток (збиток) звітного періоду, фінансові результати, прибуток (збиток) від операційної діяльності, фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування, фінансові результати від звичайної діяльності, надзвичайний прибуток (збиток) та чистий прибуток (збиток) підприємства.

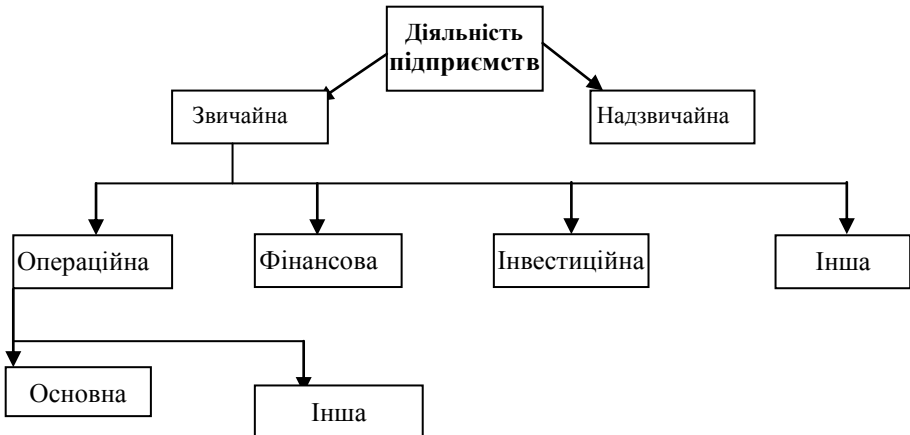
Прибутки (доходи) як фінансові результати відображаються у П(С)БО 3 «Звіт про фінансові результати», та поділяються за видами діяльності – від звичайної до надзвичайної. (рис.1.1).

Звичайна діяльність – будь-яка діяльність господарюючого суб'єкта, а також операції, які її обслуговують та забезпечують або викликають внаслідок здійснення такої операції.

Надзвичайна діяльність – операція, яка відрізняється від звичайної діяльності підприємства, та не очікується що вона повторюватиметься

періодично або в кожному наступному звітному періоді (наприклад – техногенна аварія, пожежа, стихійне лихо тощо).

Звичайна діяльність поділяється на операційну, фінансову та інвестиційну.

Рис.1 Види діяльності

Операційна поділяється на основну та іншу. Основна діяльність – діяльність що обумовлена статутом підприємства і є визначальною метою його створення.

Дохід від операційної діяльності забезпечує основну частку доходу підприємства за виготовлення та реалізацію продукції, товарів, робіт та послуг. Розрізняють такі види прибутку від операційної діяльності:

- валовий прибуток;
- прибуток (збиток) від операційної діяльності;
- прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування;
- чистий прибуток.

Основну частину доходу від операційної діяльності складає валовий прибуток – це прибуток, розрахований за реалізованою продукцією як різниця між чистим доходом (виручкою без ПДВ, акцизів тощо) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) і собівартістю реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг).

Прибуток (збиток) від операційної діяльності – сума валового прибутку та інших операційних доходів за мінусом адміністративних витрат, витрат на збут продукції, виконання робіт, надання послуг та інших операційних витрат.

Прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування – сума прибутку (збитку) від операційної діяльності, фінансових й інших доходів (прибутків), фінансових й інших витрат (збитків).

Прибуток від звичайної діяльності – різниця між прибутком від звичайної діяльності до оподаткування і сумою податків із прибутку.

Чистий прибуток (збиток) – сума прибутку (збитку) від звичайної діяльності й надзвичайного прибутку, надзвичайного збитку та податків з надзвичайного прибутку.

Висновок. Особливістю прибутку в умовах ринку є не накопичення його в грошовій формі, а як витрати на інвестиції та інновації. Повертаючись через них, він забезпечує економічне зростання підприємства та підвищення його конкурентоздатності.

Економісти використовують поняття «прибуток» для вираження різниці між доходом підприємства і його витратами. Прибуток це перевищення доходів від продажу товарів (послуг) над здійсненими витратами (капіталом).

Прибуток є одним з узагальнюючих оціночних показників діяльності підприємств (фірм).

Прибуток є частиною виручки, що залишається після відшкодування усіх витрат на виробничу і комерційну діяльність підприємства. Характеризуючи надлишок надходжень над витратами ресурсів, прибуток є метою підприємницької діяльності та основним її економічним показником. При цьому зарплата розглядається як витрати на ресурсну складову підприємницької діяльності – персонал.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Господарський кодекс України [Текст] / Уклад. М. Бойцова. – Х.: Фактор, 2003. – 260 с.
2. Податковий кодекс України . В.Ж. «Все про бухгалтерський облік», № 1-3, 2011.
3. Бойчик І.М. Економіка підприємства [Текст] / Бойчик І.М. – К.: Атіка, 2002. – 480 с
4. Економіка підприємства [Текст] / За заг. ред. С.Ф.Покропивного. – Вид. 2-ге, перероб. та доп. – К. : КНЕУ, 2001. – 528 с.
5. Олексюк О.І., Дзюбенко Н.І. Прибутковість в управлінні результативності сучасних компаній [Текст] // Фінанси України.-2006, № 12. С.101-112.
6. Підприємництво [Текст] / –К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 616 с.